

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

วงบริคตคินรัฐ์

(ไชยันต์ หิรัญบูรณะ)

ณ เมรุวัดธาตุทอง

อาทิตย์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

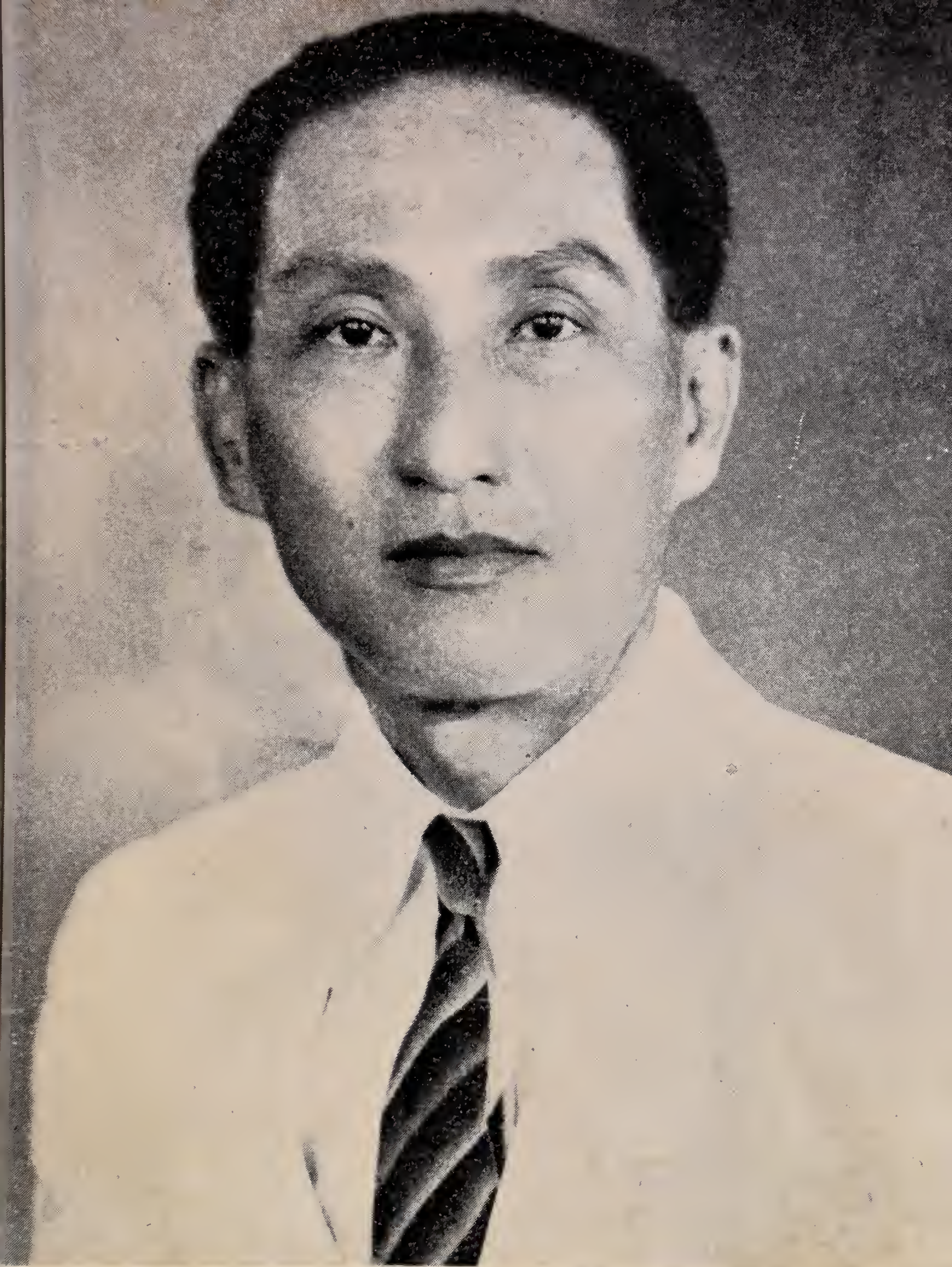

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ต่อท่านผู้มีเกียรติ และญาติมิตรที่เคารพ-นับถือทุกท่าน

ที่ได้ให้เกียรติมาในงานพระราชทานเพลิงศพ

หลวงบริคุตคินิรัชฎ์ (ไชยันต์ หิรัญบูรณะ)

หลวงบริคุตคินิรัชฎ์ (ไชยันต์ หิรัญบูรณะ)

ชาตะ ๑๑ มีนาคม ๒๔๓๕

มรณะ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๕

ประวัติ

หลวงบริคุตคินิรัชฎ์ (ไชยันต์ หิรัญบูรณะ) เป็นบุตร นาย จุ่น หิรัญบูรณะ และนางเฮียะ หิรัญบูรณะ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๕ อำเภอปากคลองสาน จังหวัดธนบุรี ได้รับการศึกษาชั้นแรกที่โรงเรียนมัธยมวัดทองนพคุณ จังหวัดธนบุรี และสำเร็จมัธยม ๘ จากโรงเรียนอัสสัมชัญ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๗ และเรียนต่อวิชาการบัญชีจนได้รับประกาศณียบัตรในด้านวิชาการบัญชีและการค้าจาก Institute of Commerce, Birmingham, England ได้รับราชการที่กรมรถไฟ ดำรงตำแหน่งสมุหบัญชีใหญ่การก่อสร้างและทางหลวง จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๓ หลังจากออกจากราชการแล้ว ได้ติดตามเสด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินไปอยู่ ต่างประเทศ และกลับมาประเทศไทยเมื่อพ.ศ. ๒๔๗๙

พ.ศ. ๒๔๘๐ เข้าทำงานในตำแหน่งหัวหน้ากองคลังเทศบาลนครกรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๔๘๑ เข้าทำงานในตำแหน่งหัวหน้ากองคลังกรมเกษตรและการประมง

พ.ศ. ๒๔๘๒ ย้ายมาดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองคลัง สำนักปลัดกระทรวงเศรษฐการ

พ.ศ. ๒๔๘๖ ผู้ช่วยปลัดกระทรวงเศรษฐการ จนออกจากราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐

เครื่องราชอิสสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน

เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

จักรอาภรณ์มงกุฎสยาม

ตริตาภรณ์มงกุฎไทย

ช้างเผือกไทย

เหรียญจักรดิมาลา

ยศที่ได้รับพระราชทาน

รองอำมาตย์โท	เมื่อ ๓๐ ธันวาคม ๒๔๖๐
รองอำมาตย์เอก	เมื่อ ๓๐ ธันวาคม ๒๔๖๔
อำมาตย์ตรี	เมื่อ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๖๙
อำมาตย์โท	เมื่อ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๗๔

หลวงบริคุตคินิรัชฎ์เป็นผู้ที่มีพลานามัยดี สุขภาพแข็ง-แรง ไม่เคยป่วยหนัก นอกจากมีโรคปวดท้องบ้าง จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๑๕ ได้ปรากฏว่ามีอาการปวดท้อง จึงได้เข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลตำรวจ แพทย์ลงความเห็นว่ากะเพาะอาหารพิการจำเป็นจะต้องผ่าตัด ได้ทำการผ่าตัด หลังจากผ่าตัดแล้วมีอาการดีขึ้น แต่ต่อมามีโรคอื่นแทรก จึงมีอาการอ่อนเพลียลง และเหนื่อยหอบ และถึงแก่กรรมลงเมื่อ วันเสาร์ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๕ เวลา ๑๕. น รวมอายุได้ ๘๐ ปี ๕ เดือน ๑ วัน

อาลัยคุณพ่อ

---

๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๕ เป็นวันที่ลูก ๆ ต่างได้รับความโศกเศร้าเสียใจอย่างสุดซึ้งที่คุณพ่อได้จากไป มันเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของพวกเรา ลูก ๆ จำได้ว่าเมื่อพวกเรายังเป็นเด็กอยู่นั้นคุณพ่ออยู่ต่างประเทศห่างไกลพวกเรามาก แม้กระนั้นท่านยังห่วงใยเรื่องการศึกษาของลูก ๆ ท่านได้วางแผนการศึกษาให้ลูกทุกคนเป็นอย่างดี อีกทั้งยังได้ห่วงใยในสวัสดิการของลูกหลานทุกคนจวบจนวาระสุดท้ายของท่าน

คุณพ่อเป็นผู้มีสุขภาพดี ท่านแข็งแรงดีกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกัน ท่านชอบออกกำลังกายเสมอ คุณพ่อเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยเมตตาจิตต่อทุก ๆ คน ความสุขภาพอ่อนโยนและความเป็นสุภาพบุรุษของท่าน ทำให้ท่านเป็นที่เคารพนับถือและรักใคร่ของมิตรสหายและผู้ที่ได้เคยพบปะท่าน.

ในระยะหลังนี้ท่านป่วยด้วยโรคทางเดินอาหาร ได้เข้าทำการผ่าตัดที่โรงพยาบาลตำรวจ หลังจากนั้นอาการก็มิได้ดีขึ้น และในที่สุดท่านได้จากไป ลูกขอตั้งจิตอธิษฐานขอให้บุญกุศลที่คุณพ่อได้เคยทำไว้ ตลอดจนกุศลกรรมดีทั้งหลายที่บรรดาลูกได้ตั้งใจประกอบเพื่อวิญญาณของท่าน ได้ประสบแต่สุคติในสัม-ปรายภพนั้น ขอจงสัมฤทธิ์ผลทุกประการ.

ลูก ๆ

บันทึกความทรงจำ

ของ

หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์

ด้วยเจ้าภาพ ได้มาแจ้งแก่ข้าพเจ้าว่าในการขอพระราชทานเพลิงศพหลวงบริคุตคินิรัชฎ์ ขอให้ข้าพเจ้าเขียนเรื่องการงานของคุณหลวงบริคุต ฯ ที่ได้ปฏิบัติในระหว่างที่มีชีวิตอยู่จากความทรงจำ ข้าพเจ้าได้รับว่าจะเขียนด้วยความยินดียิ่ง เพราะเคยรับราชการร่วมกับข้าพเจ้าในกระทรวงเกษตราธิการ ในสมัยนั้นคุณหลวงบริคุต ฯ ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองคลังกรมเกษตรในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ย้ายมารับราชการในกระทรวงพาณิชย์ ปฏิบัติหน้าที่ช่วยหัวหน้ากรมส่งเสริมสินค้า ดูแลงานของสำนักงานกลางบริษัทจังหวัด ซึ่งโอนจากกระทรวงการคลังมาสังกัดกระทรวงพาณิชย์

คุณหลวงบริคุต ฯ ได้รับราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและด้วยความขยันหมั่นเพียรตลอดมา ในสมัยนั้นงานบัญชีแห่งใดที่ยังไม่เรียบร้อย เพราะพนักงานบัญชีในสมัยนั้นไม่มีประสบ-

การณ์มากพอ ทางราชการได้มีคำสั่งให้คุณหลวงบริคุตฯ ไปตรวจและรวบรวมหลักฐานการจ่ายเงินซึ่งอยู่กระจัดกระจายมาไว้ด้วย เพื่อให้การตรวจสอบง่ายและสะดวกขึ้น ความเอาใจใส่และความละเอียดลออในการงานของคุณหลวงบริคุตฯ นับว่าเป็นประโยชน์แก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมากอยู่

โดยที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ในทางบัญชีเป็นอย่างดี คุณหลวงบริคุตฯ จึงได้ประกอบอาชีพในทางตรวจบัญชีของบริษัทจำกัดและมูลนิธิ ในชั้นปลายแห่งชีวิต มูลนิธิมหามงกุฎราชวิทยาลัย ได้เลือกคุณหลวงบริคุตฯ เป็นผู้ตรวจบัญชีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๑ จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๔ นับเป็นเวลา ๒๔ ปี และใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้เป็นผู้ตรวจบัญชีของวัดบวรนิเวศวิหารอีกด้วย ได้ปรับปรุงรูปบัญชีและกำหนดตัวเจ้าพนักงานรับผิดชอบในงานที่ตนคุมอยู่ ยังความสะดวกแก่การรวบรวมใบสำคัญต่าง ๆ สำหรับรายรับและรายจ่าย นอกจากนี้ยังได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติในด้านการบัญชีให้เรียบร้อยอยู่เสมอ งานเหล่านี้นับว่าเป็นงานสำคัญและเป็นประโยชน์แก่มูลนิธิฯ เป็นอันมาก

ข้าพเจ้าได้เคยสนทนากับคุณหลวงบริคุตฯ เรื่องการตรวจบัญชีของมูลนิธิฯ ว่าเป็นงานที่กว้างขวางมาก ซึ่งแยกออก

เป็นงานของสำนักงานมูลนิธิมหามงกุฏราชวิทยาลัย งานของโรง-พิมพ์มหามงกุฏราชวิทยาลัย งานของสภาการศึกษามหามงกุฏราช-วิทยาลัย และงานของมูลนิธิศาลาสันติสุข งานทุกสาขามีทั้งรายรับและรายจ่าย ต้องใช้ความละเอียดละออในการตราจสอบมาก แต่คุณหลวงบริคุต ฯ ขอรับค่าธรรมเนียมในอัตราค่อนข้างต่ำ ได้ชี้แจงกับข้าพเจ้าว่าที่ขอรับค่าธรรมเนียมในอัตราต่ำนั้น เพราะมีปรารถนาที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ซึ่งมุ่งเอาการสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เคร่งครัดยิ่งขึ้น ค่าธรรมเนียมที่ได้รับนั้นได้ใช้จ่ายเป็นค่าจ้างนักศึกษาที่สำเร็จการบัญชีให้มาช่วยตรวจสอบใบสำคัญและรวบรวมตัวเลขไว้เพื่อพิจารณาจัดทำงบดุลย์ประจำปีของมูลนิธิ

คุณหลวงบริคุต ฯ มีคุณสมบัติอันดี ๔ ประการคือ.-

๑. เป็นบุคคลที่มีใจเอื้อเฟื้อ ถ้าหากจะมีทางช่วยเหลือข้าราชการด้วยกันในการงานแล้ว ก็มีความเต็มใจที่จะช่วยเหลืออยู่เสมอ

๒. เป็นบุคคลที่ไม่มีศัตรู มีนิสัยอ่อนโยน การพูดจาใช้ความละมุนละไม พร้อมด้วยเหตุผล

๓. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่องานในหน้าที่และมีความอุตสาหะที่จะปฏิบัติงานให้ลุล่วงความสำเร็จทุกครั้ง แม้ว่าบั้นปลายแห่งชีวิตอยู่ในวัยชราซึ่งควรจะพักผ่อนได้ก็ยังมุ่งที่จะประกอบอาชีพโดยอาศัยวิชาความรู้ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัว

๔. มีความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะให้บุตรและบุตรสาวได้รับการศึกษาอย่างดีที่สุดเท่าที่จะพึงกระทำได้ เพื่อใช้ความรู้ที่ได้มานั้น เป็นทุนในการประกอบอาชีพให้เป็นปึกแผ่นต่อไป

ขอคุณความดีที่คุณหลวงบริคุต ฯ ได้สร้างสมไว้ด้วยดีตลอดมาจงดลบรรดาลให้ประสบสันติสุขในสัมปรายภพชั่วกาลนานเทอญ.

ไหว้ ๕ ครั้ง

ของ

เจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ญาณวรเถระ

วัดเทพศิรินทราวาส

ในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ไม่ว่าเวลาใดตามแต่เหมาะ ต้องไหว้ให้ได้ ๕ ครั้งเป็นอย่างน้อย ในคราวเดียวนั้นถ้ามีดอกไม้ธูปเทียน ก็บูชา ถ้าไม่มี ก็มือ ๑๐ นิ้ว และปากกับใจ ควรไหว้จนตลอดชีวิต

คือครั้งที่ ๑ พึงนั่งกระโหย่งเท้าประณมมือว่า *นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ* ฯ ๓ หน แล้วว่าพระพุทธคุณ คือ *อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ* ฯ หยุดระลึกถึงพระปัญญาคุณคือทรงรู้ดีรู้ชอบสิ้นเชิง พระบริสุทธิคุณคือทรงละความเศร้าหมองได้หมด พระกรุณาคุณ คือทรง

สงสารผู้อื่น และสั่งสอนให้ปฏิบัติตาม ของพระพุทธเจ้า จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ ฯ

ครั้งที่ ๒ ว่า พระธรรมคุณ คือ สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ ฯ หยุดระลึกถึงคุณพระธรรมที่รักษาผู้ปฏิบัติตาม ไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ ฯ

ครั้งที่ ๓ ว่า พระสังฆคุณ คือ สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลิกะระณีโย อนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ หยุดระลึกถึงคุณ คือความปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูก ปฏิบัติชอบ ของพระอริยสงฆ์ จนเห็นชัด แล้วกราบลงหน ๑ ฯ นั่งพับเพียบประณมมือ ตั้งใจถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ไม่ถือสิ่งอื่นยิ่งกว่าจนตลอดชีวิต ว่า

สรณคมน์ คือ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ

ครั้งที่ ๔ ระลึกถึงคุณมารดาบิดาของตน จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ ฯ

ครั้งที่ ๕ ระลึกถึงคุณของบรรดาท่านผู้มีอุปการะแก่ตน เช่น พระมหากษัตริย์ และครูบาอาจารย์เป็นต้นไป จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ ฯ

ต่อไปนี้ไม่ต้องประณมมือ ตั้งใจพิจารณาเรื่องและร่างกายของตนว่าจะต้องแก่ หนีความแก่ไปไม่พ้น จะต้องเจ็บ หนีความเจ็บไปไม่พ้น จะต้องตาย หนีความตายไปไม่พ้น จะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น มีกรรมเป็นของตัว คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นอนิจจังไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เป็นทุกข์ ลำบากเดือดร้อน เป็นอนัตตาไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชา

ของตน ฯ ครั้นพิจารณาแล้ว พึงแผ่กุศลทั้งปวง มีการกราบไหว้เป็นต้น อุทิศให้แก่ท่านผู้มีคุณมีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดจนชั้นสูงสุด คือพระมหากษัตริย์ ทั้งเทพดามนุษย์และสัตว์ทั้งหลายว่า จงเป็นสุข ๆ อย่ามีเวรมีภัยเบียดเบียนกันและกัน รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด ฯ

การไหว้ ๕ ครั้งนี้ ถ้าวันไหนขาด ให้ไหว้ใช้หนี้ ๕ ครั้ง ในวันรุ่งขึ้น ถ้านั่งกระโหย่งเท้าไม่ได้ ก็นั่งพับเพียบ ถ้าไม่ได้ก็นอนไหว้ เมื่อยกมือไม่ขึ้น ก็ปากกับใจ ถ้าทำได้อย่างนี้เป็นเครื่องพยุงตนให้เป็นคนดีไม่ให้เป็นคนชั่ว และให้ตั้งอยู่ในที่ดีไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว ถ้าผู้ใดประพฤติได้เสมอจนตลอดชีวิต ผู้นั้นจะอุ่นใจในตัวของตัวเอง มีความเจริญงอกงามไพบูลย์ยิ่ง ๆ ขึ้นเสมอทุกคืนทุกวัน คุ้มครองป้องกันภยันตราย ปราศจากความเสียหายที่ไม่เหลือวิสัย และตั้งตัวได้ในทางคดีโลกและทางคดีธรรม เต็มภูมิเต็มชั้นของตน ๆ ทุกประการ.

ธรรมกถา ๕ บท

ของ

พระคุณเจ้าธมฺมวิตกฺโก

วัดเทพศิรินทราวาส

๑

"PERSONAL MAGNET"

เรื่องที่มีคนเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจนั้น เป็นเพราะคุณธรรมความดี ของ ตนเอง หลายประการด้วยกัน เป็นต้นว่ามีวิริยะอุตสาหะ บากบั่น เข้มแข็ง แรงกล้า และ **จิตใจเมตตากรุณา ไม่เย่อหยิ่งจองหอง** เป็นเหตุให้ผู้ที่แวดล้อมอยู่เกิดความเมตตากรุณา รักใคร่เห็นอกเห็นใจ คิดที่จะช่วยเหลือ

คนซึ่งมี **กิริยามารยาทอ่อนโยน สุภาพนิ่มนวล** ย่อมเป็นที่เสน่หารักใคร่ของคนที่ได้พบเห็นและพยายามที่จะช่วยเหลือ นี่เป็น Personal Magnet คือเสน่ห์ในตัวของตัวเอง เพราะฉะนั้นจงพยายามรักษาคุณสมบัติดังกล่าวนี้ไว้ จะเป็นเครื่องช่วยตัวเอง

ให้บรรลุความสำเร็จสมประสงค์ทุกประการ ทุกกาลเวลา ทั้งปัจจุบันและอนาคต

๒ เมตตา

อย่ากลัว จงรักษาตัวให้บริสุทธิ์ ไม่มีอะไรทำอันตรายได้

จงจำไว้ว่า ถ้าปรารถนาความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น ก็ควรส่งกระแสใจที่ประกอบด้วยความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจไปยังท่านเหล่านั้น แล้วก็จะได้รับความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจจากท่านเหล่านั้นเช่นเดียวกัน นี่เป็นกฎของจิตตานุภาพ แล้วความสำเร็จทั้งหลายที่ปรารถนา ก็จะบังเกิดแก่ตนสมประสงค์ทุกประการเป็นแน่นอน ไม่ต้องสงสัยเลย.

๓ สบายใจ

คำว่า "ไม่สบายใจ" อย่าใช้ และอย่าให้มีขึ้นในใจต่อไป "Let it go, and get it out!" ก่อนมันจะเกิด ต้อง Let it go! ปล่อยมันให้ผ่านไป อย่ารับเอาความไม่สบายใจไว้ ถ้าเผลอไป

มันแอบเข้ามาอยู่ในใจได้ พอมีสติรู้สึกตัวว่าความไม่สบายใจเข้ามาแอบอยู่ในใจ ต้อง Get it out ! ขับมันออกไปทันที อย่าเลี้ยงเอาความไม่สบายใจเอาไว้ในใจ มันจะเคยตัว ทีหลังจะเป็นคนอ่อนแอออดแอด ทำอะไรผิดพลาดนิด ๆ หน่อย ๆ ก็ไม่สบายใจเคยตัว เพราะความไม่สบายใจ นี่แหละเป็นศัตรู เป็นมาร ทำให้ใจไม่สบาย บระสาทสมองไม่ปกติ เป็นเหตุให้ร่างกายผิดปกติ พลอยไม่สงบ ไม่สบายไปด้วย ทำให้สมองทึบไม่ปลอดโปร่ง เป็น habit ความเคยชินที่ไม่ดี เป็นอุปสรรคกีดกั้นขัดขวางสติบัญญาไม่ให้ปลอดโปร่งแจ่มใส ต้องฝึกหัดแก้ไขปรับปรุงจิตใจเสียใหม่ ทั้งก่อนที่จะทำอะไร หรือกำลังกระทำอยู่และเมื่อเวลากระทำเสร็จแล้ว ต้องหัดให้จิตใจแช่มชื่นรื่นเริงเกิดบีติปราโมทย์เป็นสุขสบายอยู่เสมอเป็นเหตุให้เกิดกำลังกาย กำลังใจ Enjoy living มีชีวิตอยู่ด้วยความเบิกบาน สมองจึงจะเบิกบานจะศึกษาเล่าเรียนก็เข้าใจจำได้ง่าย เหมือนดอกไม้ที่แย้มเบิกบานต้อนรับหยาดน้ำค้าง และอากาศอันบริสุทธิ์ ฉะนั้น

๔. สันติสุข

พระพุทธเจ้าสอนว่า "**นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ**"
"สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"

หมายความว่า ความสุขอื่นมี เช่นความสุขในการดูละคร ดูหนัง ในการเข้าสังคม Social ในการมีคู่รักคู่ครอง หรือในการมีลาภยศ

ได้รับความสุข สรรเสริญ และได้รับความสุขจากสิ่งเหล่านี้ ก็สุขจริง

แต่ว่า สุขเหล่านี้มีทุกข์ซ้อนอยู่ทุกอย่าง ต้องคอยแก้ไขปรับปรุงกันอยู่เสมอ

ไม่เหมือนกับความสุขที่เกิดจากสันติความสงบ ซึ่งเป็นความสุขที่เยือกเย็นและไม่ซ้อนด้วยความทุกข์ และไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงตกแต่งมาก

เป็นความสุขที่ทำได้ง่าย ๆ

เกิดกับกายใจของเรานี่เอง

อยู่ในที่เงียบ ๆ คนเดียว ก็ทำได้ หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมสังคมก็ทำได้ ถ้าเรารู้จักแยก **ใจ** หาสันติสุข กายนี้ก็เพียงสัก

แต่ว่าอยู่ในที่ระคนด้วยความยุ่ง สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ยุ่งมาถึง **ใจ**

แม้เวลาเจ็บหนัก มีทุกขเวทนาปวดร้าวไปทั่วกายแต่เรารู้จักทำ **ใจ** ให้เป็นสันติสุขได้ ความเจ็บนั้นก็ไม่สามารถจะทำให้ **ใจ** เดือดร้อนตามไปด้วย

เมื่อ **ใจ** สงบแล้ว กลับจะทำให้กายนั้นสงบ หายทุกข-เวทนาได้ด้วย

และประสบสันติสุข ซึ่งไม่มีสุขอื่นยิ่งกว่าสันติสุขนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้ฝึกเป็น ๓ ทาง คือ

๑. สอนให้สงบกาย วาจา ด้วย **ศีล** ไม่ทำโทษทุจริตอย่างหยาบที่เกิดทางกาย วาจา เป็นเหตุให้เกิดสันติสุขทางกายวาจา เป็นประการต้น

๒. สอนให้ฝึกหัดให้เกิดสันติสุขทางใจด้วย **สมาธิ** หัดใจไม่ให้คิดถึงเรื่องความกำหนัด

ความโกรธ

ความโลภ

ความหลง

ความกลัว

ความฟุ้งซ่านรำคาญ

ความลังเลใจ ทำให้ใจไม่เด็ดเดี่ยว ไม่เด็ดขาด เมื่อละสิ่งเหล่านี้ได้ เป็นเหตุให้ใจสงบ เป็นสันติสุขทางจิตใจอีกประการหนึ่ง

๓. ทรงสอนให้ฝึกหัดให้เกิดสันติสุขทางทิฏฐิความเห็นด้วย **ปัญญา**

พิจารณาให้เห็นว่าสรรพสิ่งทั้งหลายไม่แน่นอน เป็น **อนิจจัง** ไม่เที่ยงคงทนอยู่ไม่ได้ ต้องเสื่อมสิ้นแปรปรวน ดับไป เรียกว่าเป็น **ทุกข์**

ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชา อ้อนวอน ขอร้อง เร่งรัดให้เป็นไปตามความประสงค์ ท่านเรียกว่า **อนัตตา**

เมื่อเรารู้เห็นความเป็นจริงเช่นนี้ จะทำให้จิตใจของเราเข้มแข็ง มั่นคง เด็ดเดี่ยว ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์ทั้งหลาย

เพราะรู้เห็นตามความเป็นจริงด้วย ปัญญา ว่าสิ่งเหล่านั้นมันไม่แน่นอน

มันคงอยู่ไม่ได้ ต้องเปลี่ยนแปลง เสื่อมสิ้นดับไป

ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาผ่าผืนของเรา
อย่าไปเร่งรัดให้เสียกำลังใจ
คงรักษาใจให้เป็นอิสระมั่นคงอยู่เสมอ
ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์เหล่านี้
เป็นเหตุให้ใจตั้งอยู่ในสันติสุข
เป็นอิสระ เกิดอำนาจทางจิต Mind Power ที่จะใช้ทำกิจกรณียะ อันเป็นหน้าที่ของตนได้สำเร็จสมประสงค์

"นตฺถิ สนฺติ ปรํ สุขํ
สิ่งอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"

It needs a Peaceful Mind to support a Peaceful Body, and it needs a Peaceful Body to support a Peaceful Mind, and it needs Both Peaceful Body and Mind to attain all success that which you wish.

๕ ทำอะไรไม่ผิดเลย ก็คือไม่ทำอะไรเลย

"DO NO WRONG IS DO NOTHING"

จงระลึกถึงคติพจน์ ว่า "Do no wrong is do nothing!" "ทำอะไรไม่ผิดเลย ก็คือไม่ทำอะไรเลย!"

ความผิดนี้แหละ เป็นครูอย่างดี ควรจะรู้สึกบุญคุณของตัวเองที่ทำอะไรผิดพลาด และควรสบายใจที่ได้พบกับอาจารย์ผู้วิเศษ คือความผิด จะได้ตรงกับคำว่า "**เจ็บแล้วต้องจำ!**" ตัวทำเอง ผิดเอง นี่แหละ เป็นอาจารย์ผู้วิเศษ เป็นGood example ตัวอย่างที่ดีเพื่อจะได้จดจำไว้สังวรระวังไม่ให้ผิดต่อไป แล้วตั้งต้นใหม่ด้วยความไม่เลินเล่อเผลอประมาท อดีตที่ผิดไปแล้วก็ผ่านพ้นล่วงเลยไปแล้ว แต่อาจารย์ผู้วิเศษยังคงอยู่ คอยกระซิบเตือนใจอยู่เสมอทุกขณะ ว่า "**ระวัง ! อย่าประมาทนะ ! อย่าให้ผิดพลาดเช่นนั้นอีกนะ !**"

ผิดหนึ่งพึงจดไว้ ในสมอง
เร่งระวังผิดสอง ภายหน้า
สามผิดเร่งคิดตรอง จงหนัก เพื่อนเอย
ถึงสี่อีกที่ห้า หกซ้ำอภัยไฉน !

จะสังเกตพิจารณาดูให้ดีเถิด จะเห็นได้ว่า นักค้นคว้าวิทยาศาสตร์ทางโลกก็ดี และท่านผู้วิเศษที่เป็นศาสดาจารย์ในทางธรรมทั้งหลายก็ดี ล้วนแต่ผ่านพ้นอุปสรรคความผิดพลาดนับครั้งไม่ถ้วนมาแล้วด้วยกันทุกท่าน

๖ สติสัมปชัญญะ

(ความระลึกได้ และความรู้ตัว)

ที่จะทำอะไรไม่ผิดนั้น ข้อสำคัญอยู่ที่สติ ถ้ามีสติคุ้มครองกายวาจาใจอยู่ทุกขณะ จะทำอะไรไม่ผิดพลาดเลย ที่ผิดพลาดเพราะขาดสติ คือ เผลอ เหม่อ เลินเล่อ ประมาท ระเริง หลงลืม จึงผิดพลาดจงนึกถึงคติพจน์ว่า "คุมสติต่างโล่ป้อง อาจแกล้วกลางสนาม"

ธรรมดาชีวิตทุกชีวิต ทั้งมนุษย์และสัตว์ตลอดทั้งพืชพันธุ์พฤกษาชาติ เป็นอยู่ได้ด้วยการต่อสู้ ตรงกับคำว่า "Life is fighting" "ชีวิตคือการต่อสู้" เมื่อต่อสู้ไม่ไหวขณะใด ก็ต้องถึงที่สุดแห่งชีวิต คือ death ความตาย เพราะฉะนั้น ยังมีสติอยู่ตราบใด ถึงตายก็ตายแต่กาย เช่นกับชีวิตของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่านมีสติไพบูลย์อยู่ทุกขณะจิต ท่านจึงทำอะไรไม่ผิดและถึงซึ่งอมตธรรม คือธรรมที่ไม่ตาย ตรงกับคำว่า immortal จึงเรียกว่า ปรินิพพาน คือนาม รูป สังขารร่างกายที่เรียกว่าเบญจขันธ์ ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณแตกดับไปเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ควรฝึกฝนสติ (ความระลึกรู้ ก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด) สัมปชัญญะ (รู้ตัวอยู่ทุกขณะที่กำลังทำอยู่ พูดอยู่ คิดอยู่) เมื่อทำเสร็จแล้ว ก็มีสติตรวจตราพิจารณาดูว่า บกพร่องอย่างไร หรือเรียบร้อยบริบูรณ์ดี ถ้าบกพร่องก็รีบแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ต่อไป ถ้าเรียบร้อยดีอยู่แล้ว ก็พยายามให้เรียบร้อยดียิ่ง ๆ ขึ้นไปจนถึงที่สุด.

๗ อานุภาพของไตรสิกขา

คือ

ศีล สมาธิ ปัญญา

ด้วยอานุภาพของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้แล จึงชนะข้าศึก คือ กิเลสอย่างหยาบ อย่างกลาง และอย่างละเอียดได้ !

๑. ชนะความหยาบคาย ซึ่งเป็นกิเลสอย่างหยาบที่ล่วงทางกายวาจาได้ ด้วยศีล !

ชนะความยินดียินร้าย หลงรัก หลงชัง ซึ่งเป็นกิเลสอย่างกลางที่เกิดในใจได้ ด้วยสมาธิ !

ชนะความเข้าใจผิด รู้ผิด หลงผิด จากความเป็นจริงของสังขารซึ่งเป็นกิเลสอย่างละเอียดได้ ด้วยปัญญา!

๒. ผู้ใดศึกษาและปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญานี้ โดยพร้อมมูล บริบูรณ์ สมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นจึงเป็นผู้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ เป็นแน่นอน ไม่ต้องสงสัยเลย!

เพราะฉะนั้น จึงควรสนใจ เอาใจใส่ ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้ทุกเมื่อเทอญ.

๘ ดอกมะลิ

ดอกมะลิ เป็นดอกไม้ที่ถูกรับรองแล้วว่าเป็นดอกไม้ที่หอมเย็นชื่นใจที่สุด และขาวบริสุทธิ์ที่สุดในบรรดาดอกไม้ทั้งหลาย

ชีวิตของมนุษย์ที่เป็นอยู่ก็เช่นเดียวกับการเล่นละคร ขอให้เป็นตัวเอกที่มีชื่อเสียงที่สุดเช่นเดียวหรือลักษณะเดียวกับดอกมะลิ อย่าเป็นตัวผู้ร้ายที่เลวที่สุด และให้เห็นว่าดอกมะลินี้จะบานเต็มที่เพียง ๒-๓ วัน กจะเหี่ยวเฉาไป

ฉะนั้น ขอให้ทำตัวให้ดีที่สุด เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ให้หอมที่สุดเหมือนดอกมะลิที่เริ่มแย้มบานฉะนั้น.

"จงเลือกทำแต่กรรมที่ดี ๆ"

๙ "ทำดีดีกว่าขอพร"

"จงเลือกทำแต่กรรมที่ดี ๆ นะ!"

เตือนให้เตรียมตัวไว้ดำเนินชีวิตต่อไป เป็นคำแทนคำอำนวยพรอย่างสูงสุดประกอบด้วยเหตุผล เมื่อทำกรรมดีแล้ว ไม่ให้พรก็ต้องดี เมื่อทำชั่วแล้วจะมาเสกสรรปั้นแต่งอวยพรอย่างไรก็ดีไม่ได้ ทำชั่วเหมือนโยนหินลงน้ำจะต้องจมทันทีไม่มีผู้วิเศษใด ๆ จะมาเสกเป่าอวยพรอ้อนวอนขอร้องให้หินลอยขึ้นมาได้ ทำกรรมชั่วจะต้องล่มจมป่นปี้เสียราศีเกียรติคุณชื่อเสียง เหมือนก้อนหินหนักจมลงไปอยู่กับโคลนใต้น้ำ ทำดีเหมือนน้ำมันเบาเมื่อเทลงน้ำ ย่อมลอยเป็นประกายมันปลาบอยู่เหนือน้ำ

ทำกรรมดีย่อมมีสง่าราศี มีเกียรติคุณชื่อเสียง มีแต่คนเคารพนับถือยกย่องบูชา เฟื่องฟุ้งฟูลอยน้ำ เหมือนน้ำมันลอยถึงจะมีศัตรูหมู่ร้ายจงใจเกลียดชังมุ่งร้ายอิจฉาริษยาแช่งด่าให้จม

ก็ไม่สามารถจะเป็นไปได้ กลับจะแพ้เป็นภัยแก่ตัวเอง ขอให้จงตั้งใจกล้าหาญพยายามทำแต่กรรมดี ๆ โดยไม่มีความเกรงกลัวหวั่นไหวต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ที่มีความเลื่อมใสในคุณพระ-รัตนตรัย ผู้ที่มีโชคดี ผู้ที่มีความสุขและผู้ที่มีความเจริญ ประ-สงค์ใดสำเร็จสมประสงค์ ก็คือผู้ที่ประกอบธรรม ทำแต่ความดีอย่างเดียวนั่นเอง.

กายบริหาร

ของ

พระยานรรัตนราชมานิต

(ตรึก จินตยานนท์)

๒๕ มิถุน ๖๙.

ขอประทานกราบเรียน พระคุณ

เกล้าฯ ขอประทานถวายวิธีบริหารร่างกายประจำวัน ซึ่งเกล้าฯ มั่นใจว่า ถ้าไม่มีอดีตกรรมตามสนองแล้ว การบริหารร่างกายที่ถูกต้องตามกฎของธรรมดาโดยสม่ำเสมอจริงๆ จะช่วยส่งเสริมให้รูปขันธ์นี้เป็นเรือนอันแข็งแรงมั่นคงและทนทาน เป็นที่อาศัยของนามขันธ์ได้อย่างด่อมนุตตารมณ์ ห่างจากโรคาพยาธิ มีโอกาสใช้ชีวิตช่วยยังประโยชน์ให้แก่โลกได้ยืดยาวจนสุดเขตรไขยแห่งอายุ.

เกล้าฯ เป็นเด็กขี้โรคมาแต่เดิม ใยมผู้หญิง ผู้ชายก็ขี้โรค ทั้งเกล้าฯ ได้เคยตรากตรำอดหลับอดนอนจนร่างกายซูดโซมมาครั้งหนึ่ง แล้วในระหว่างรับราชการ ถึงกับเป็นโรคเส้นประสาทอ่อน (Neurasthenia) มีร่างกายผอมซีด ล้มล่นที่ สิ้นไร้ จนสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้ารัชกาลที่ ๖ ทรงออกพระโอษฐ์ว่า "เฉลว่าแลจะเป็นผีในท้อง —

Consumption เสียแล้ว." เกล้าฯต้องถูกส่งไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลจุฬาลง-กรณ์ แต่การรักษาด้วยวิธีและยาต่างๆ หลายอย่างหลายชนิดไม่เป็นผลเลย เกล้าฯได้พยายามบริหารร่างกายด้วยตนเองหากฎคุณธรรมดา ตามวิธีที่กราบเรียนถวายมาก่อนนี้ โดยสม่ำเสมอ อย่างที่เรียกว่า "เมื่อจะทำอะไร ต้องทำกันจริงๆ" จนได้รับผล มีร่างกายสมบูรณ์เรื่อยมาจนบัดนี้ ไม่ต้องใช้ยาไม่ต้องไต่ถามหรือปฤกษาหมอในเรื่องโรคภัยส่วนตัวอีกเลย. ฯ.

<u>กำหนดการบริหารร่างกาย</u>
<u>ประจำวัน</u>

๑. <u>ตอนตื่นนอนก่อนลุกขึ้นจากที่นอน</u> ดัด-ตน ๔ ท่า ดังนี้ :-

๑. ยืด. (Stretch)
๒. แขม่วท้อง (Pumping)
๓. เตะขึ้น (Kick up)
๔. นวดท้อง (Churning)

---

๒. <u>เมื่อลุกขึ้นจากที่นอนแล้ว</u> ไปยืนที่หน้าต่างที่เปิดตรงช่องลม หายใจยาวสูดอากาศสด ๆ (Fresh air) เข้าปอดให้เต็มที่ ๔ ท่า ดังนี้ :-

๑. อัดลม (Packing)

๒. หายใจยาว สูดลมเข้าปอดตอนบน (Upper chest breathing.)

๓. หายใจยาวอัดลมดันให้ท้องโป่งพอง (Abdominal breathing)

๔. หายใจยาว สูดลมเข้าอกให้ซี่โครงกาง (Costal breathing)

ในขณะที่ทำท่าเหล่านี้ ควรหลับตาและใจตั้งเป็นสมาธิอยู่ในท่าที่กำลังกระทำอยู่นั้น เมื่อจบท่าแล้วจึงลืมตา เวลาลืมตานั้นต้องลืมจริง ๆ คือ เพ่งมองจ้องออกไป แล้วค่อย ๆ หลับ กลอกไปกลอกมา ขึ้นข้างบน ลงข้างล่าง กลอกซ้าย กลอกขวา และกลอกเป็นวงกลม นี่เป็นการบริหารลูกตาอีกส่วนหนึ่ง ฯ.

---

๓. ดื่มน้ำ ๑ ถ้วยแก้วเต็มๆ น้ำที่จะใช้ดื่มนี้ สำหรับผู้ที่มีอายุล่วงเข้าเขตร์ปัจฉิมวัยแล้วไม่ควรดื่มน้ำเย็นในตอนตื่นนอนเช้าท้องว่าง ควรดื่มน้ำต้มเดือดแล้วอุ่นๆ ถ้าดื่มน้ำเปล่าๆไม่ได้ก็ควรเจือชานิดหน่อย พอมีกลิ่นชวนให้ดื่มได้ แต่อย่าให้มากนัก เพราะชามีธาตุที่ให้โทษแก่ร่างกายอยู่บ้าง ไม่เหมาะสำหรับดื่มในเวลาท้องว่าง ตื่นนอนใหม่ๆตอนเช้า.

๔. ไปถ่ายอุจจาระ: ถ้าเกรงจะเสียเวลาช้าไป ควรเอาหนังสือติดมือไปอ่านด้วย.

ต่อนี้ไป ลงมือทำงาน (Work) ได้.

---

๕. เมื่อหยุดงานแล้ว ก่อนรับประทานอาหาร ควรดัดตน ๓ ท่า ดังนี้ :-

๑. ยืนกางแขนชิดตัว เอามือแตะปลายเท้าทีละข้าง (Tickle toe)

๒. เขย่งตัว (Pep hop)

๓. ค้องดาวและจิกดิน (Star gazer- และ Hen peck)

แล้วดื่มน้ำ ๑ ถ้วยแก้ว ก่อนรับประทานอาหารสัก ๑๕ นาที

เมื่อรับประทานอาหารแล้วใหม่ๆ ไม่ควรอ่านหนังสือหรือใช้สมองคิดเลย ควรคุยหรือเดิน หยิบไม่นหย่อนนี่นิดๆ หน่อยๆ เป็นดี และไม่ควรดื่มน้ำ รอไว้จนรู้สึกว่าอาหารย่อยเรียบร้อยจนเบาท้องแล้วจึงดื่มน้ำได้มากๆ.

---

๖. ก่อนอาบน้ำตอนจะเข้านอน กลางคืนควรดัดตนอีกครั้งหนึ่ง ๗ ท่าดังนี้:-

๑. ยืด (Stretch)

๒. แฟบท้อง (Pumping)

๓. เตะขึ้น (Kick up)

๔. บดท้อง (Churning)

๕. ยืนตรงแขนชิดตัว เอามือแตะปลายเท้าทีละข้าง (Tickle toe)

๖. เขย่าตัว (Pep hop)

๗. ค้องดาวและจิกอก (Star gazer และ Hen peck)

ทำดีตนเหล่านี้ ถ้าทำให้มาก
เกินไปก็ให้โทษ หรือไม่ทำเลยก็ไม่
ให้คุณ ที่จะให้คุณจริงๆ คือ พอควร
อยู่ระหว่างกลาง ไม่ไปทางที่สุดโต่ง
ทั้งสองข้าง ๏

ควรมิควรประการ ประการใด สุด-
แล้วแต่จะโปรด

เกล้าฯ. ธมมวิตกโก.

เพื่อใจที่ได้ทุกข์

ท่านพระอาจารย์ พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

ท่านพุทธศาสนิกชนผู้รักชาติแห่งความเป็นมนุษย์ทั้งหลาย เวลาที่เรามีชีวิตอยู่ เรากำลังมีวาสนาสามารถดัดแปลงสิ่งที่เราจะประกอบกระทำทางกาย วาจา ใจ ที่เรียกว่า "กรรม" ได้ตามปรารถนา เมื่อการกระทำของเราผ่านไปแล้ว จากนั้นกรรมที่เราทำแล้วทั้งดีและชั่วจะมีอำนาจผลิตผลตามแต่กำลังของเหตุคือการกระทำให้เราได้รับเสวย เพราะคำว่า "กรรม" ซึ่งมีเจ้าของเป็นผู้อำนวยการสร้างขึ้นมา ย่อมมีเจ้าของเป็นผู้คอยรับผล ไม่มีทางแก้ไขให้เป็นอย่างอื่นได้ หากมีทางพอเป็นไปได้แล้ว บรรพบุรุษทั้งหลายนับแต่พระพุทธเจ้าพระองค์แรกมาถึงพระศาสดาของพวกเรา แต่ละพระองค์ทรงพยายามแก้ไขเปลี่ยนแปลงผลกรรมอันไม่พึงปรารถนาของสัตว์โลกให้ผ่อนลงจนไม่มีกรรมชั่วเหลืออยู่เลยอย่างเต็มกำลังความสามารถของแต่ละพระองค์สมกับพระทัยของทุก ๆ พระองค์ที่เต็มเปี่ยมด้วยพระ-เมตตาที่มีต่อสัตว์โลกตลอดมา แม้พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งแก้ไขยังไม่เสร็จแต่นิพานไปเสียก่อน องค์ต่อ ๆ มาจะทรงรับภาระต่อ

ไปจนสำเร็จไม่มีทุกข์เหลือเดนมาถึงพวกเราเลย แต่นี่ทุก ๆ พระองค์ทรงพิจารณาหาทางแก้ไขจนสุดพระทัยแล้ว ไม่มีหนทางที่พอเป็นไปได้ เพราะเป็นสิ่งที่สุดวิสัยของคติธรรมดาที่จะฝืนทำ พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงทราบสิ่งที่เป็นฐานะและอฐานะได้ละเอียดทั่วถึง จึงไม่ทรงฝืน และทรงทำแต่สิ่งที่ควรแก่สัตว์โลกเท่านั้น คือทรงสั่งสอนเวไนยเพื่อหาทางหลบหลีกปลีกทุกข์ด้วยการไม่ทำบาปหยาบช้าทาง กาย วาจา ใจ และทรงสั่งสอนเพื่อบำเพ็ญคุณงามความดีทั้งหลายที่ให้ผลเป็นสุขทั้งปัจจุบันและอนาคตตามอุปนิสัยของสัตว์ที่มีประเภทต่าง ๆ กัน ไม่ทรงฝืนสิ่งที่เป็นอฐานะ โดยการล้างบาปหาบขนทุกข์ออกจากสัตว์โลกผู้เคยทำกรรมมาไม่ให้เป็นบาปหาบกรรมและเสวยทุกข์ต่อไป และเที่ยวทำลายนรกหลุมน้อยใหญ่ไม่ให้มีค้างอยู่ในแดนสมมุติเลย และเที่ยวปลูกบ้านสานแห สร้างโรงสุราบาร์เบียร์ให้มนุษย์ดื่มกินกันอย่างสนุกสนาน ผลก็ไม่ต้องเป็นคนชั่วขี้เมาเกาหมัด พระพุทธเจ้าเป็นผู้ช่วยกำจัดโดยสิ้นเชิง ไม่มีใครเป็นบาปหาบเวรต่อไป อย่างนี้ไม่เคยมีพระพุทธเจ้าองค์ใดเคยกระทำมา เพราะเป็นอฐานะคือสิ่งไม่ควรเป็นไปได้

พระพุทธศาสนา คือบ่อแบ่งมหาสมบัติสารพัดอย่างในไตรภพ แดนมนุษย์เป็นสถานที่สถิตแห่งศาสนธรรมอันล้ำค่า ผู้ประสงค์สมบัติจากศาสนธรรม จึงไม่ควรปล่อยโอกาสที่มีอยู่ให้ผ่านพ้นไปจะเสียใจในภายหลังเพราะการเกิดเป็นมนุษย์ที่บริสุทธิ์เต็มภูมิอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ นี้มิได้เป็นของหาได้อย่างง่ายดาย ในธรรมท่านบอกไว้ว่า "กิจโฉ" คือของหายากมาดั้งเดิม ผู้ไม่มีภูมิควรแก่ความเป็นมนุษย์แต่จะโผล่มาผุดมาเกิดเป็นมนุษย์เอาเลยนั้น ย่อมผิดวิสัย เป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน แม้ฝืนมาเกิดก็จะเป็นทำนองสัตว์นรกตนหนึ่งที่ยังไม่พ้นโทษแต่ขโมยเกิดเป็นมนุษย์ และมาบวชเป็นสามเณรในศาสนา พำนักอาศัยอยู่ในวัดที่มีชื่อเสียงของพระมหาเถระรูปหนึ่งซึ่งมีพระเณรเป็นจำนวนมาก ในคืนวันหนึ่งมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นที่เคารพนับถือของพระเถระและประชาชนทุกชั้นเป็นจำนวนมาก ท่านนิมิตฝันไปว่ามีนายยมบาลมีรูปร่างใหญ่และสูงเสมอกุฏีสองชั้นที่ท่านพักอยู่ ทั้งรูปร่างและลักษณะท่าทางน่ากลัวมาก เข้ามาหาท่านแล้วถามหาตัวบุรุษผู้ชื่อว่านายสม ผู้มีกรรมเบาบางบ้างแล้วจวนจะพ้นโทษจากนรก เธอได้รับความผ่อนผันจากการควบคุม

เช่นเดียวกับนักโทษในเมืองมนุษย์ที่จวนพ้นโทษได้รับการผ่อนผันพอประมาณ ฉะนั้นแต่พอสัตว์นรกตนนั้นได้ช่องเป็นโอกาสเป็นอันดีก็คิดเป็นขโมยสองชั้นคือเมื่อชาติเป็นมนุษย์เธอก็ขโมยเขาเก่งจนถึงได้ไปตกนรกเพราะกรรมนั้น ครั้นพอไปอยู่ในนรกพอได้โอกาสจากการผ่อนผันเธอก็ขโมยจากนรกมาเกิดเป็นมนุษย์ ทราบว่าเธอมาบวชเป็นเณรอยู่ในวัดของท่านใช่ไหม และเณรชื่อสมอยู่ในวัดนี้มีหรือเปล่า ฝ่ายพระมหาเถระก็แปลกใจและบอกด้วยความจริงว่ามีสามเณรชื่อดังกล่าวมาบวชและอยู่ในวัดอาตมาจริง แต่ท่านจะมาเที่ยวตามหาเธอไปทำไม เวลานี้เธอกำลังบวชประพฤติศีลธรรมอยู่ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาควรจะให้อภัยเธอบ้างมิได้หรือ นายยมบาลบอกว่าไม่ได้ท่าน จะต้องเอาตัวเธอกลับไปนรกเพราะยังไม่พ้นโทษ เธอต้องกลับไปเสวยกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เธอสร้างไว้เสียก่อน เมื่อพ้นจากโทษนั้นแล้วจะมาบวชอีกหรือจะไปที่ไหนทางนรกมิได้สนใจเกี่ยวข้อง แต่เวลานี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำตัวเธอกลับไปนรก ทางฝ่ายพระมหาเถระก็พูดย้ำขอความผ่อนผันอีกว่า เวลานี้เถระก็กำลังบวชปฏิบัติบำเพ็ญด้วยความตั้งอกตั้งใจ ทั้งไม่รู้เนื้อรู้ตัวว่าแต่ก่อนตนได้เคยกระทำไม่

ดีไว้บ้าง จึงน่าสงสารและเห็นใจอย่างยิ่ง ไม่อยากให้เธอต้องพลัดพรากจากเพศเถระ อันเป็นเพศที่เย็นตาเย็นใจเลื่อมใสของมวลมนุษย์ผู้รู้จักบุญบาปอยู่บ้าง แล้วกลับไปเป็นเพศสัตว์นรกทุกข์ทรมาณเช่นนั้นอีก อาตมาขอบิณฑบาตเณรไว้ไว้ประพฤติพรหมจรรย์ต่อไป กรรมที่ยังเหลือเล็กน้อยนั้นก็ขอได้เป็นอโหสิไปเสียอย่าต้องทำลายเพศและความดีของเณรให้เสียไปเลย ขอท่านจงเห็นใจและอนุญาตให้เณรได้มีโอกาสทรงเพศนี้ต่อไปจนสุดความสามารถแห่งศรัทธาของเธอ จะพอผ่อนผันให้ได้หรืออย่างไร ฝ่ายยมบาลก็พูดยืนคำว่าไม่ได้ท่านไม่ว่าท่าน ไม่ว่าผม และไม่ว่าใคร ๆ จะขอร้องทั้งนั้น เพราะเป็นเรื่องสุดวิสัย ขึ้นชื่อว่ากรรมแล้วไม่มีกรรมดีหรือกรรมไม่ดี ล้วนเป็นสิ่งที่มีอำนาจมากเหนือการขอร้องการบังคับและการวิงวอนใด ๆ ทั้งนั้น ถ้าเป็นการผ่อนผันได้บ้างตัวผมเองก็ไม่มาตามหาเณรให้ลำบากและเสียเวลา ผมยอมให้การผ่อนผันไปแล้ว แต่นี่ไม่ใช่เรื่องของผมซึ่งพอพูดกันได้ หากเป็นเรื่องของกรรมซึ่งมิใช่ฐานะจะพอเป็นไปตามคำขอร้องของใคร ๆ แม้ผมมานี้ก็มาในนามของกรรมเณรเอง มิใช่ตัวผมเองเป็นผู้มา แต่เป็นตัว

กรรมต่างหากเป็นผู้มา จึงไม่มีอคติแก่ผู้ใด ต้องเป็นไปตามกรรมเท่านั้น พระมหาเถระเกิดสงสัยถามว่า ไม่ใช่ตัวผมอย่างไร อาตมาไม่เข้าใจเลย เพราะก็เห็นท่านเดินเข้ามาหาอาตมาและถามหาเณรสม อยู่เดี๋ยวนี้อย่างสด ๆ ร้อน ๆ ถ้าไม่เป็นท่านแล้วจะเป็นใครที่ไหนกันอีก นายยมบาลทูลกับท่านว่า เป็นผมจริงในร่างยมบาล แต่มิใช่ผมในรูปแห่งกรรมและอำนาจแห่งกรรมทั้งสองนั้นเป็นเรื่องกรรมของเณร ไม่ใช่เรื่องของผมพอจะพูดขอความผ่อนผันกันได้ แม้เณรเองถ้าทราบว่าถูกตามหาตัว เธอก็จะเสียใจเอาอย่างมากและอาจสลบหรือตายไปในขณะนั้นก็ได้ เธอเองก็ไม่ปรารถนา แต่ก็ได้ทำกรรมนั้นมาเสียแล้วจึงสุดวิสัยที่จะแก้ไขให้เป็นอย่างอื่นได้ นอกจากต้องยอมให้เป็นไปตามหลักกรรมอันเป็นหลักตายตัวเท่านั้นไม่มีทางหลบหลีกเอาเลยท่าน เพราะคำว่ากรรมชั่วนี้ใครจะเป็นผู้ทำขึ้นก็ตามต้องเป็นไปในทำนองนี้ทั้งนั้นเมื่อต่างฝ่ายต่างร้องขอต่อรองกันไม่เกิดผลแล้ว พระมหาเถระจึงถามยมบาลว่า เณรนี้ขโมยมาจากนรกนานเท่าไรถึงได้ตามมา เขาบอกว่ามาได้ครู่เดียวเท่านั้นก็ตามมาทำไมถึงได้ทันมาเกิดเป็นมนุษย์มนาและบวชเป็นเณรเร็วหนัก

หนา เวลาของเมืองมนุษย์นี้นับว่าเร็วเสียจริง ๆ แล้วเวลานี้มีอายุเณรได้เท่าไรแล้วท่าน มหาเถระตอบว่าได้ 16 ปีแล้ว เขาอุทานว่า โอ้โฮตายจริง น่าสงสารเณร กรรมนี้ประมาณ ไม่ยอมลดหย่อนผ่อนผันพอให้เณรได้ประพฤติพรหมจรรย์สืบพระศาสนาต่อไปบ้างเลย เขาพูดอย่างอ่อนใจประหนึ่งเป็นเชิงเห็นใจเณรที่ไม่รู้อะไรกับเรื่องนี้เลยในขณะนั้น ม้วนอนหลับนอนฝันเพลินไปตามภาษาของคนไม่รู้ แม้สิ่งที่ตนทำแล้วกลับมาเป็นภัยแก่ตนที่เรียกว่ากรรมตามทัน เวลาเขามาหา มหาเถระเป็นยามดึกสงัดและพูดเป็นเชิงสงสารมหาเถระผู้เป็นอาจารย์ซึ่งเณรเคารพเลื่อมใสมาก และกำลังจะหลุดมือจากอ้อมอกอันอบอุ่นไปในวันรุ่งขึ้นอยู่แล้ว ตามคำที่ยมบาลบอกกับท่านว่าราว ๓ ทุ่มของวันรุ่งขึ้นจะมารับเณรไป พอนายยมบาลลาจากไปแล้วท่านก็เริ่มรู้สึกตัวตื่นขึ้น เกิดความสดุ้งตกใจและเสียใจเป็นกำลังแทบสลบไปในเวลานั้น เพราะท่านเคยฝันแม่นยำมากตลอดมา ทั้งองค์ท่านเองก็เป็นพระโพธิสัตว์ปรารถนาพุทธภูมิ ท่านเคยปรารภความมุ่งมั่นต่อโพธิญาณของตนให้ใครต่อใครฟังอย่างออกหน้าออกตาไม่มีความสะทกสะท้านเลย พอรุ่งขึ้นก็ให้เณรไปนิมนต์พระที่ท่านสนิท

และไว้ใจมาหาและเล่ากระซิบเรื่องนิมิตให้ฟังพร้อมกับกำชับไม่ให้พูดให้เณรสมรู้ และไม่ให้ใคร ๆ รู้ด้วยแม้นิมิตนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม เพราะกลัวจะเป็นภัยแก่เณรเองและเป็นเรื่องอื้อฉาวไปในที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งไม่ดีไม่งาม พระมหาเถระกับพระที่ทราบเรื่องเณรแล้วต่างก็รู้กันเป็นการภายใน และรอดูเหตุการณ์ตามวันเวลาที่นายยมบาลบอกไว้ นับแต่เช้าถึงเย็นวันนั้นมหาเถระมีความกังวลวุ่นวายอยู่กับนิมิตและเณรที่เป็นต้นเหตุตลอดเวลาจนไม่เป็นขบฉันและพักผ่อนร่างกายและจิตใจ ตลอดการงานและการปฏิสันถารต้อนรับประชาชนพระเณรที่มาเกี่ยวข้องก็ระงับไปทั้งวัน เก็บตัวอยู่ลำพังภายในห้องกุฏิและพิจารณาใคร่ครวญเฉพาะเรื่องนิมิตอย่างเดียวด้วยความประหลาดใจและสงสารเณรเป็นล้นพ้นที่สุดวิสัยจะช่วยได้ เพราะนิมิตประเภทที่แปลกประหลาดดังที่ปรากฏคืนนี้ไม่เคยมีมาก่อน แม้ผู้ที่ปรากฏให้เป็นเรื่องในนิมิตก็เป็นบุคคลที่แปลกเหลือที่จะประมาณถูกทั้งรูปร่างก็ใหญ่โตกว่ามนุษย์ธรรมดาเอามาก ทั้งความสูงก็สูงเสมอกุฏิตึกสองชั้นที่ท่านพักอยู่ ซึ่งนับว่าเกินประมาณที่มนุษย์ในโลกจะเป็นได้ ลักษณะท่าทางก็น่ากลัวมาก คำพูดที่เขาพูด

กับท่านผู้ทรงศีลและมีอำนาจทางธัมมะภายในใจก็เป็นคำพูดที่เฉียบขาดบาดใจ แม้จะเป็นคำพูดกันอย่างสามัญธรรมดามิได้เป็นคำกระแทกแดกดันก็ยังเป็นคำพูดที่เต็มไปด้วยอำนาจราชศักดิ์อยู่นั่นเอง เป็นที่น่ากลัวและเกรงขามหาผู้เสมอมิได้ในแดนมนุษย์ ในวันทั้งวันพระมหาเถระภาวนาและใคร่ครวญกับนิมิตอย่างไม่ยอมขยับเขยื้อนไปมาในทางทิศใด มีความสนใจและเศร้าใจในเหตุการณ์เป็นอันมาก ประหนึ่งนั่งดูเปลวไฟนรกกำลังเผาผลาญสัตว์โลกอยู่ในขณะนั้นอย่างน่าใจหาย ทั้งรอเวลาที่เหตุการณ์นั้นจะมาถึงตามกำหนดเวลาที่ทราบไว้ในคำฝัน

กรรมช่างรู้ซอกแซกไปจนกระทั่งเวลานาฑีของนาฬิกาในเมืองมนุษย์ตีบอกเวลาอะไรเช่นนั้นพอเวลา ๓ ทุ่มเศษนิดก็เห็นพระองค์ที่ทราบเหตุการณ์ด้วยกันวิ่งตาลีตาลานขึ้นมากุฏิท่านพระมหาเถระพร้อมกับเรียกขึ้นด้วยเสียงสั่นเครือแทบจะไม่เป็นเสียงมนุษย์ว่า เณรสมเจ็บท้องถ่ายออกมาเป็นเลือดสดๆ มีอุจจาระติดออกมาเล็กน้อยและเริ่มไปส้วมได้สองครั้งแล้ว กระผมก็รีบมานี่ อาการเป็นที่น่าวิตกมากและการถ่ายนั้นห่างระยะกันเพียง ๕ นาทีเท่านั้น จึงน่าวิตกมาก พระมหาเถระถามว่าเธอเริ่มเป็น

เวลาเท่าไร เริ่มเวลา 3 ทุ่มตามเวลาที่นิมิตบอกไว้ไม่มีผิดเลย พระเรียนท่าน พอจบประโยคคำพูดทั้งพระมหาเถระและพระที่มาตามก็รีบวิ่งลงไปกุฏีเณรสมและถามอาการ เณรก็เล่าถวายว่าเห็นจะไม่พ้นคืนวันนี้แน่ เพราะความรู้สึกที่เคยมีต่อโลกปรากฏว่าเริ่มขาดความสืบต่อกันหมดแล้ว ความหวังที่จะได้อยู่ในโลกอีกต่อไปไม่มีความรู้สึกเลย มีความจากไปเท่านั้นที่เต็มอยู่ในธาตุขันธ์และจิตใจ ท่านก็เตือนเณรเพื่อมีสติในเวลาดับขันธ์ด้วยอุบายที่เข้าใจไว้ก่อนแล้วว่าจะไปไม่รอดดังนิมิตบอก อุบายที่ท่านสอนเณรก็พอเหมาะสมกับเหตุการณ์ที่กำลังเป็นไปอยู่อย่างเร่งรีบประหนึ่งแทบจะหายใจไม่ทัน ต้องส้วมบ่อยที่เต็มไปด้วยเลือดสดทั้งนั้น การเจ็บปั่นป่วนอยู่ภายในนั้นเหมือนเครื่องจักรเครื่องยนต์ทั้งโรงงานและทำงานอยู่ภายในด้วยเครื่องจักรชนิดต่าง ๆ ที่หมุนไม่มีการหยุดยั้ง ประหนึ่งอวัยวะภายในจะขาดออกมาเป็นจุณวิจุณต่อหน้าต่อตาฉะนั้นมหาเถระก็รีบให้โอวาทอย่างกระทัดรัดถือเอาแต่ใจความซึ่งพอจะนำมาเขียนไว้เท่าที่จำได้ว่าโรคชนิดที่เณรเป็นนี้เราเองก็ไม่เคยพบเคยเห็นมาก่อน คงจะเป็นโรคกรรมตามทันกระมังที่อยู่ ๆ ก็เป็นขึ้นมาอย่างปุบปับเช่นนี้

การถ่ายแทนที่จะเป็นเหมือนธรรมดาที่โลกเคยเป็นกัน แต่แล้วก็กลายเป็นเลือดสด ๆ ร้อน ๆ ออกมาโดยไม่ฟังเสียงหยูกยาอะไรเลย เช่นนี้ก็น่าแปลกใจและน่าวิตกอยู่มาก เพื่อความไม่ประมาทและความไม่พลาดท่าเสียที หากถึงคราวจำเป็นจริง ๆ เณรจงตั้งสติให้ดีและทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าองค์ประเสริฐสุดเข้ามาไว้ที่ดวงใจโดยบริกรรมว่า "พุทโธ ๆ" อย่าให้เผลอ เผื่อตายก็ขอให้ตายกับท่านที่เป็นองค์สรณะของใจและยึดไว้จนสิ้นลม นี้แลจะช่วยเณรได้ อย่างอื่นเรามองไม่เห็นนอกจากพระธรรมดวงเอกนี้เท่านั้น แม้จิตเณรจะหมดความหวังที่จะอยู่กับโลกต่อไปก็ตาม แต่จิตอย่าให้หมดความหวังพึ่งพุทโธ และให้ตายกับพุทโธนี้เท่านั้น เณรอย่าเสียใจเพราะการตายนี้ โลกทั้งโลกจะต้องตายเหมือนเณรนี้ทั้งนั้น จะต่างกันอยู่บ้างก็เพียงก่อนและหลัง แม้เราเองผู้กำลังสอนเณรอยู่ขณะนี้ก็ต้องตายเช่นเดียวกับเณร และเราก็กำลังเตรียมตัวก่อนตายด้วยความไม่ประมาทในการบำเพ็ญภาวนาและความดีอย่างอื่นที่เราสามารถอยู่แล้ว เณรประนมมือรับโอวาทของท่านด้วยท่าทางอันสงบยิ้มแย้มและบริกรรมภาวนาด้วยท่าทางองอาจกล้าหาญ ไม่สะทกสะท้านต่อ

โรคและมรณภัย ซึ่งเป็นที่น่าสงสารเหลือประมาณอย่างพูดไม่ออกบอกไม่ถูก ถึงกับน้ำตาพระมหาเถระและพระที่รู้เหตุการณ์ด้วยร่วงพรูลง ในขณะนั้นซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับขณะที่เณรจะสิ้นลมด้วยท่าอันสงบตลอดมานับแต่ขณะที่ได้โอวาทจากมหาเถระเป็นต้นมา ในเวลาประมาณ 4 ทุ่มพอดี ธรรมสังเวชได้เกิดแก่พระมหาเถระและพระเณร ตลอดประชาชนที่ไปเยี่ยมอาการของเณรสุดวิสัยที่จะอดกลั้นไว้ได้ในเวลานั้นเพราะความสงสารสุดจะกล่าว เฉพาะมหาเถระเกิดความสลดใจต่อกรรมซึ่งเป็นสิ่งลึกลับเหลือวิสัยที่คนธรรมดาสามัญจะทราบได้แม้จะเป็นทางนิมิตฝันแต่ก็ช่างตรงตามคำบอกและเวลาอะไรเช่นนั้น ทั้งที่เคยเชื่อกรรมอย่างฝั่งใจมาก่อนอยู่แล้ว ยิ่งมาเห็นเรื่องเณรเป็นประจักษ์พยานก็ยิ่งทำให้ซึ้งต่อกรรมที่เกี่ยวพันต่อชีวิตจิตใจของมวลมนุษย์ว่าเป็นเหมือนผักปลาเครื่องสังเวยต่อกรรมไม่มีทางหลีกเลี่ยง และไม่มีสิ่งใดในตัวมนุษย์ปุถุชนจะฉลาดรู้และแผลงฤทธิ์ว่าตัวมีอำนาจเหนือกรรมผู้ครองไตรภพแต่ผู้เดียว ท่านได้ยึดเหตุการณ์ที่ประสบนั้นเป็นเทวทูตหรือธรรมทูตเครื่องเตือนสติอันยอดเยี่ยมประจำใจตลอดมาชีวิตร่างกายจิตใจทั้งมวลอันเป็นสมบัติประจำ

องค์ท่านได้อุทิศต่อความเชื่อกรรมโดยสิ้นเชิง ไม่มีการแบ่งรับแบ่งสู้เพื่อการหลบหลีกปลีกตัวแต่อย่างใด แต่เป็นความเชื่อและมั่นใจอย่างมั่นคงว่าถึงอย่างไรก็ขอให้บำเพ็ญความดีอย่างสมใจเสียก่อน ก่อนยมบาลหรือพระยากรรมจะมาเอาตัวไปจะไม่ต้องเสียใจภายหลังว่าเรายังขาดอะไรบ้างบรรดาความดีที่ควรทำในชีวิตที่ลมหายใจยังครองตัวอยู่ เผื่อเวลาสิ้นลมจะได้สิ้นเรื่องกังวลไปพร้อม ๆ กัน เท่าที่ชีวิตได้รับความผ่อนผันจากเหตุการณ์ที่น่าสลดสังเวชใจเหลือประมาณมาและได้มีโอกาสบำเพ็ญพรหมจรรย์ตามหน้าที่ของนักบวชมาถึงวันนี้ นับว่าเป็นผู้มีบุญวาสนาพอจะอวดตัวเองได้ว่า มิใช่ผู้ขโมยกรรมอันลามกที่ตนสร้างไว้มาเกิดโดยไม่ยอมรับโทษให้สิ้นกรรมก่อน แต่เป็นผู้มีกรรมพามา พาอยู่ และพาไป เหมือนโลกที่มีกรรมทั่ว ๆ ไป นี่เป็นคำรำพึงรำพันของพระมหาเถระที่ได้รับจากเหตุการณ์ของเณรแล้วนำมาพร่ำสอนตนซึ่งเป็นอุบายที่น่าจับใจไพเราะอย่างยิ่งยากจะได้พบบุคคลและอุบายทำนองนี้ แม้ผู้เขียนเองก็อดจะวาดภาพไปตามด้วยความสลดสังเวชมิได้ และยังรู้สึกประทับใจตลอดมาทั้ง ๆ ที่เชื่อกรรมอยู่แล้วตามศรัทธาอำนวย

ตามหลักคติธรรมดา คนเราเมื่อยังช่วยตัวเองไม่ได้ก็จำต้องพึ่งพิงผู้อื่น เช่นเด็กพึ่งผู้ใหญ่เป็นต้น ถ้ายังเชื่อตัวเองไม่ได้ก็ควรแสวงหาผู้ที่ควรเชื่อถือได้เป็นที่ยึดเหนี่ยวเกี่ยวเกาะ จะหาญไปโดยลำพังคนเดียวทั้งที่ไม่แน่ใจย่อมเป็นความไม่ปลอดภัย หากเสียไปไม่ว่าจะเสียไปน้อยมากเพียงไร ย่อมทำความเสียหายและผู้อื่นน้อยมากเท่าจำนวนหรือขนาดที่เสียไปนั้น ๆ ฉะนั้น คำว่าเสียไป ไม่ว่าสมบัติหรือสิ่งของใด ๆ เสียไป หรือตัวเสียไป ใครเสียไป หรืออะไร ๆ เสียไป ไม่ใช่ของดีที่ควรปรารถนากัน โลกถือว่าเป็นสิ่งไม่ควรทั้งนั้น จึงควรทำความสนใจเป็นพิเศษในคำว่าเสียไป สมมุติว่าสมบัติเงินทองของเขาเสียไป สัตว์สาราสิงห์สำหรับใช้การใช้งานเพื่อค้ำประกันชีวิตของเราเสียไป รถราคาแพง ๆ เสียไป ลูกหญิงลูกชายเสียไป ภริยาหรือสามีคู่ชีวิตของเราเสียไป พ่อ–แม่เสียไปญาติมิตรที่สนิทไว้ใจเสียไป การงานของเราเสียไป รายได้ของเราเสียไป สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในกรรมสิทธิ์หรืออยู่ในความรับผิดชอบของเราเสียไป เหล่านี้ไม่ว่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะสูญเสียไปน้อยมาก และไม่ว่าจะเสียไปด้วยกรณีใด ๆ เราต้องเสียไปด้วยกับสิ่งเหล่านั้น คือเราต้องเสียใจเป็นทุกข์ไปด้วย

ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพียงสมมุติขึ้นเป็นตัวอย่างเทียบเคียงความเสียไปเท่านั้นก็จะมองเห็นภาพของสิ่งที่เสียไป และมองเห็นใจเราผู้เป็นเจ้าของที่รับผิดชอบ ว่าเป็นภาพที่ไม่พึงปรารถนา แถมยังจะเปิดช่องให้ภาพสมมุติขึ้นนั้นกลายเป็นความจริงขึ้นมาแล้วใจของเราจะเป็นเช่นไรบ้าง ซึ่งพอจะเดาได้อย่างไม่ผิด คนเราถ้าเดาอย่างนี้เรียกว่าเดาไม่ผิดเพราะ เดามีเหตุผลที่เรียกว่าปัญญา ความคาดการณ์ล่วงหน้าเพื่อป้องกันความผิดพลาดเสียหาย จัดว่าเป็นความฉลาดรอบตัวและกิจการที่ทำตลอดที่ตนเกี่ยวข้องทั่วไป ปัญญานี่แลที่ทางพุทธศาสนาชมเชยอย่างยิ่งและถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับบุกเบิกอุปสรรคเครื่องกีดขวางต่างต่างทั้งภายนอกและภายในให้เตียนราบไปได้ และปัญญานี้แลเป็นผู้เพิกถอนกรรมที่ไม่พึงปรารถนาทั้งหลายให้หมดสิ้นไปจากใจ ความเกิดไม่หยุด ความตายไม่ยอมลดระดับและมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตามจำนวนความเกิดซึ่งเป็นผู้เปิดทาง ตลอดความทุกข์ไม่มีประมาณที่เกิดตามและทำลายสุขภาพทางกายทางใจของสัตว์ก็เพราะความรุงรังของกิเลสอาสวะเป็นผู้บงการและฝังเชื้ออยู่ภายในใจ สนุกปลูกบ้านสร้างเรือนสร้างโรงหนังโรงลิเก

ละครและโรงอะไรร้อยแปดบนหัวใจก็เพราะมิได้นำปัญญาเข้าไปขับไล่กวาดต้อนทำลายเสียบ้างให้เบาบางลง พอมีความสุขทางกายทางใจ ไม่ดิ้นรนกวัดแกว่งเหมือนถูกกังหันถูกลมพัด ทั้ง ๆ ที่มีสิ่งบำรุงเพื่อความอยู่สบายเท่าที่ควรบ้าง

บางท่านเกิดความสงสัยในการเกิด–ตายหนัก ๆ เข้าจนกลายเป็นความเห็นดิ่งลงว่า "ตายแล้วสูญ ไม่มีทางเกิดเป็นอะไรได้อีก" ก็มี โดยให้เหตุผลว่าเพราะเวลาคนตายแล้วอะไรก็ถูกไปเผาเป็นจุณวิจุณไปหมดดังนี้ ผู้เขียนได้ยินและซักถามเอง แต่ก็ไม่ปรากฏมีเหตุผลอะไรนักเลย ฟังแล้วน่าสงสารมากที่ท่านผู้นั้นยังมีหวังอะไร ๆ กับโลกที่เขาอยู่อย่างมนุษย์ทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้อาจจะยึดเอาภาพของคนที่ตายแล้วปราศจากความรู้สึกโดยประการทั้งปวง แม้ถูกไฟเผาก็กลายเป็นเถ้าทั้งที่เห็นว่าตายแล้วสูญ ความเห็นเช่นนี้อาจจะยึดเอาภาพของคนตายแล้วปราศจากความรู้สึกโดยประการทั้งปวง และเวลาถูกไฟเผาไหม้ไปแล้วอวัยวะกลายเป็นเถ้าถ่านไปหมดไม่ปรากฏมีอะไรเล็ดลอดไปเกิดได้อีกพอจะเชื่อได้ว่าคนตายแล้วไม่สูญ ทิฏฐิความเห็นผิดนี้สำคัญมากทำคนให้เสียไปอย่างสด ๆ ร้อน ๆ มากมาย ฉุดไม่ได้ ไล่ไม่จน

แต่เวลาจะจนก็มาจนกับตัวเองอย่างหาทางออกไม่ได้ จนต่อความทุกข์ซึ่งเป็นสาเหตุมาจากความเห็นผิดที่มีกิเลสเป็นผู้บงการให้ทำซึ่งไม่มีมนุษย์และสัตว์ตัวใดต้องการ แต่ก็จำต้องรับผลนั้น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งคือใจที่เกิดความทุกข์เพราะความรัก ความชัง ความโกรธ ความเกลียด ความกลัวเป็นสาเหตุ แต่ไม่สามารถละหรือตัดสาเหตุเหล่านั้นออกจากใจได้ด้วยวิธิที่ถูก ตลอดสิ่งที่กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ต่าง ๆ ทั้งที่เห็นว่าไม่ถูกไม่ควรล้วนเป็นสิ่งที่จำต้องยอมให้สิ่งนั้น ๆ ผลิตผลเป็นทุกข์อย่างอิสระเสรีโดยไม่ถูกจำกัดบั่นเบ่าเสียบ้างเลย และเป็นอันยอมรับไปในตัวทั้งที่ไม่ปรารถนา นี้แลคือความจนต่อเรื่องของตัว

การตายจะสูญหรือไม่สูญตามความสำคัญของใจที่ไม่มีขอบเขตเป็นผู้คิดและผลิตขึ้นย่อมเป็นภาระจำต้องยอมรับผลของมันโดยที่เจ้าตัวไม่รู้ว่าตนสร้างกรรมหรือไม่จากความคิดผิดนั้น ๆ ความคิดเห็นและความสำคัญต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นเป็นการสร้างกรรมอยู่โดยดีผลจะสูญสิ้นไปไม่ได้ แม้จะเข้าใจว่าตายแล้วสูญอยู่วันยังค่ำก็ยังถือว่าเป็นการสร้างกรรมเพื่อตัวเองอยู่วันยังค่ำอยู่นั่นเอง ความจริงเราเป็นผู้รับผิดชอบตัวเราเองทุกกรณีจึงควรทราบวิธี

ปฏิบัติต่อตัวเอง เฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติต่อใจซึ่งเป็นหลักใหญ่ ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพราะเป็นผู้จะดำรงตัวต่อไป โดยไม่มีกำหนดว่าเท่านั้นกัลป์เท่านี้กัลป์ เนื่องจากใจมิได้อยู่ในกฎเกณฑ์ของขอบเขตแห่งสถานที่กาลเวลา แต่เป็นอกาลิโกโดยลำพังตนเองตามธรรมชาติ ดังนั้น การที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะเข้าไปจับจองยึดครองเอาตามอำนาจด้วยความสำคัญใด ๆ ที่ปราศจากเหตุผลมีความสำคัญว่า "ตายแล้วสูญ" เป็นต้น จึงอดไม่สบายใจด้วยไม่ได้ ทั้งนี้เพราะได้เห็นความสำคัญของใจตลอดมาพอสมควรทั้งความผาดโผนโลดเต้น ทั้งด้านความสงบสุขอันเกี่ยวกับสิ่งเกี่ยวข้องพาให้เป็นไป ว่าเป็นธรรมชาติที่สามารถแสดงฤทธิ์ได้อย่างมหัศจรรย์เกินความคาดหมายใด ๆ เราพอทราบฤทธิ์เดชของใจได้จากการฝึกอบรมตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยวิธีต่าง ๆ ด้วยความสนใจ โดยเริ่มสังเกตแต่ต้นที่ใจยังไม่เคยได้รับการอบรมศึกษามาเลย กิริยาที่แสดงออกด้วยกำลังผลักดันของฤทธิ์เดชฝ่ายต่ำที่มีอยู่ภายใน รู้สึกว่ารุนแรงมากมายแทบทุกอารมณ์ที่ใจต้องการ โดยมิได้คำนึงว่าผิดหรือถูก ต้องแสดงความบกพร่องต้องการออกมา ทั้งวิธียุแหย่ก่อกวน

ต่าง ๆ ทั้งวิธีทำลายตัวเองให้เสียหายย่อยยับแบบไม่รู้จักชั่งตวงบ้างเลย ทั้งจะเอาให้ได้สมใจโดยไม่คำนึงว่าควรหรือไม่แม้เพียงใด พยายามเขย่าก่อกวนด้วยอารมณ์ต่าง ๆ ไม่มีประมาณ จนเป็นที่น่ารำคาญมาก แทบตั้งตัวไม่ติดในบางครั้ง ฉะนั้น คนเราจึงมีทางเสียได้เพราะความผาดโผนรุนแรงของอารมณ์ภายในใจดวงพยศเขย่าอย่างไม่ปรานีปราสัยหรือโอนอ่อนผ่อนเบาต่อใคร ๆ เลย พอได้รับการอบรมฝึกฝนด้วยธรรมโดยวิธีต่าง ๆ โดยมีการอนุโลมตามบ้างไม่หักล้างจนเกินไป เป็นเพียงสอดส่องดูด้วยเหตุผลเพื่อไม่ให้เสีย มีการหักห้ามด้วยเหตุผลไม่ปล่อยตามใจบ้าง มีการหักห้ามบังคับกันอย่างรุนแรงด้วยเหตุผลแบบเอาตายเข้าเป็นประกันบ้าง ในบางครั้งจิตยอมจำนนและทำตามคำสั่งที่ต้องด้วยเหตุผลไม่ดื้อดึงผ่าผืนตามใจชอบ ในบางกาลจิตพาลหาเรื่องว่าเราจะทรมานให้เขาตายโดยไม่เกิดประโยชน์ และแสดงการต่อสู้ถ้าเขาชนะเราด้วยพลการก็จำต้องผ่อนไปบ้างเพราะกำลังสติปัญญามีไม่พอ ต้องยอมทนทุกข์เสียใจไปบ้างและคิดมุมานะผูกอาฆาตไว้แบบธัมมะ ว่าคราวนี้เรายอมให้เขาไป แต่คราวหน้าต้องปราบให้อยู่มือ แบบให้เข็ดหราบด้วย แบบยอมจำนนด้วย

ฝึกกันไปใสกันมา ผลัดกันรุกผลัดกันรับ ผลัดกันแพ้ ผลัดกันชนะ ไปทำนองนั้น ด้วยความเพียรพยายามไม่ลดละนานไปใจก็ค่อยยอมรับธรรมเข้าสู่ตนโดยการยอมรับเหตุผลไปวันละเล็กละน้อย นานไปความผ่าผืนดื้อดึงก็เบาลง เพราะเหตุผลพาให้เป็นไป และหายพยศลดทิฏฐิมานะความคิดเห็นที่ชั่วลงไปทุกวันคืนเดือนปี ความเคยชินต่อการฝึกฝนอบรม ต่อการสำรวมระวังตนด้วยธรรม ต่อความอดกลั้นขันตี ต่อความพากเพียรและต่อสิ่งเกี่ยวข้องที่เห็นว่าเคยเป็นพิษเป็นภัยย่อมซึมซาบเข้าสู่จิตใจทุกวันเวลา และนับวันกลายเป็นใจที่มีธรรมและอ่อนโยนนิ่มนวลต่อตนเองและผู้อื่นไปเป็นลำดับ ใจไม่ชอบก่อกรรมก่อเวรกับผู้ใด ไม่ชอบเบียดเบียน ไม่ชอบเอารัดเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ตลอดสัตว์ที่อยู่ร่วมโลกที่เคยเป็นมาในทางไม่ดีจนชินใจไม่นึกว่าจะกลับตัวได้ แต่ใจที่ได้รับกระแสธรรมเข้าสู่ตนโดยสม่ำเสมอด้วยการอบรมฝึกฝนก็ค่อย ๆ เปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นฝ่ายชั่วมามาเป็นฝ่ายดีโดยลำดับ มีความสงบสุขเป็นเพื่อนอยู่ร่วมใจ มีความเมตตาสงสาร มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ตลอดสัตว์ทั้งหลายเป็นธรรมคู่ใจ มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ฟุ้งเฟ้อเผลอ

ตัวกับสิ่งที่เคยเผลอและเคยเสียเปรียบมาแล้ว ไม่ชอบทำในสิ่งไม่มีเหตุผลในทางไม่เกิดประโยชน์ ไม่ชอบเพ่งเล็งโทษคนอื่นมากกว่าเพ่งเล็งโทษของตัวไม่ชอบมองคนอื่นในแง่ร้ายแต่ชอบมองในแง่เหตุผลทั้งที่เคยชอบเพ่งเล็งในแง่ตรงข้ามเสมอมาตามนิสัยของคนมีกิเลสที่ชอบเข้าข้างตัวเองเสมอมา แต่ธัมมะเป็นมัชฌิมามีความเป็นกลางมีความเสมอเป็นที่ดำรง ผู้บำเพ็ญธรรมจนเห็นผลประจักษ์ใจขึ้น โดยลำดับย่อมเปลี่ยนแปลงจิตใจให้กลับกลายเป็นตัวเองไปตามธรรมวันละเล็กละน้อยเท่าที่ธรรมเข้าสู่ใจเพียงไร จนกลายเป็นผู้มีความรู้ความเห็นตรงตามธรรมคือหลักความจริงไม่เอนเอียง เป็นผู้เสม่ำเสมอไม่ลำเอียงทั้งต่อตัวและต่อสิ่งภายนอกโดยเห็นเป็นสิ่งเสมอกันตามหลักธรรมชาติ การมองดูตัวเองด้วยธรรมกับสิ่งเกี่ยวข้องดี-ชั่วที่พัวพันไม่มีวันละ จนกลายเป็นคนไม่มีเวลาลดละความเพียรทั้งกลางวัน กลางคืน ยืน เดิน นั่ง นอน กิเลสความลามกโสมมมีมากน้อยภายในใจย่อมทราบได้จากการสังเกตสอดรู้ด้วยสติปัญญาไม่ลดละล่าถอย และถอดถอนขึ้นเป็นระยะ ๆ แม้ความสำคัญว่า "ตายแล้วสูญ" ที่เป็นความสกปรกโสมมของกิเลสประเภทหนึ่งซึ่งแอบมาตั้ง

รากฐานบ้านเรือนอยู่ภายในใจ ก็ถูกขับไล่ไสส่งออกจนหายซาก ไปจากใจ สุดท้ายแทนที่ใจจะสูญสิ้นไปไม่มีเหลือ แต่กลับเป็น ฝ่ายกิเลสตัวกล้าหาญอาจเอื้อมกล่าวตู่ว่า "ตายแล้วสูญ" นั้น สูญสิ้นไปจากใจเสียเอง ใจที่เคยถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้สูญสิ้นเลย กลับเป็นใจที่บริสุทธิ์ วิมุตติพุทโธ ขึ้นมาทั้งดวง พุทโธดวงนี้แลที่ ทำพระสิทธัตถะให้เป็นศาสดาสอนธรรมแก่โลก ธรรมที่โลกได้ กราบไหว้บูชา ฝากเป็นฝากตาย ตลอดมาจนถึงพวกเรา ก็สถิต อยู่กับพระดวง วิมุตติพุทโธ ของพระพุทธเจ้านั้นแล พระองค์ทรง อาราธนาออกมาประกาศเป็นธรรมสอนโลก พระสาวกและชาว เราจึงได้สดับตรับฟังและปฏิบัติตามจนเกิดความรู้ความเห็นไป ตามสติปัญญาของตน ตลอดปัจจุบันนี้ส่วนกิเลสโสมมประเภท หลอกลวงว่าตายแล้วสูญนั้น ไม่ปรากฏว่าได้สำเร็จเป็นความ บริสุทธิ์พุทโธขึ้นมาและสั่งสอนโลกให้ได้กราบไหว้บ้างเหมือนใจ ดวงที่ถูกกล่าวหาว่า "สูญ" แต่กลับหายซากไปแบบสูญสิ้นจาก ดวงใจสำเร็จเป็นพุทโธ ไม่มีวันกลับมาครองอำนาจหลอกลวงได้

อีกแล้ว สรุปแล้วก็คือสิ่งหลอกลวงนี่แลเป็นสิ่งที่สูญสิ้นไป จิตใจจะสูญสิ้นไปไม่ได้ แม้ยังไม่บริสุทธิ์ก็ต้องท่องเที่ยวไปตามกรรมอันเป็นสิ่งเกี่ยวข้องดังที่โลกให้นามว่าเกิด-ตายนั่นแล ใจมีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกได้ตามสิ่งที่เข้าไปแทรกซึม ถ้ากิเลสอาสวะเข้าไปแทรกซึม ใจก็เป็นอาการของกิเลสหรือเป็นกิเลสไปตามแต่กิเลสประเภทนั้นๆชอบแสดงอาการอย่างใด ใจก็แสดงอาการอย่างนั้น ถ้าธรรมเข้าไปแทรกซึมใจ ใจก็เป็นอาการของธรรมหรือเป็นธรรมขึ้นมาดังที่ได้อธิบายมาเป็นลำดับเกี่ยวกับใจที่ยังไม่เคยรับการอบรม และได้รับการอบรมมาเป็นขั้น ๆ ตลอดจนได้รับการอบรมอย่างสมบูรณ์เต็มที่แล้ว ใจย่อมแสดงความรู้สึกไปตามธรรมเป็นลำดับจนถึงขั้นตายตัวคือ แก่นใจ แก่น-ธรรม แก่นคน ยอดใจ ยอดธรรม ยอดคน ถ้าเป็นหญิงก็คือยอดหญิง เป็นชายก็คือยอดชาย เป็นพระก็คือยอดพระ เป็นเณรก็คือยอดเณร ผิดกับยอดใด ๆ ในไตรภพ ท่านผู้ประสงค์อยากเป็นยอดคนก็กรุณาสนใจปฏิบัติต่อใจให้ถูกทาง

ผลที่เกิดจากการอบรมฝึกฝนตนด้วยธรรม ไม่ลดละความพยายาม ย่อมทำให้คนชั่วกลายเป็นคนดี ใจชั่วกลายเป็นคนใจดี และทำให้ผู้มีธรรมอยู่แล้วกลายเป็นคนดีขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุด จนกลายเป็นคนอัศจรรย์ ใจอัศจรรย์ ลือกระฉ่อนทั่วไตรโลกธาตุ ดังพระพุทธเจ้าและพระสาวกอรหันต์เป็นตัวอย่าง อย่างน้อยใจมีเหตุผลเพียงอย่างเดียวภาระที่เกี่ยวข้องกับตัวน้อยมากซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของใจเป็นผู้ดำเนินงาน ย่อมกลายเป็นสิ่งที่มีเหตุผล และสะดวกราบรื่นไปตามเราผู้เป็นเจ้าของครอบครัว ผัว – เมีย ลูกเต้าเหล่ากอในครอบครัวอยู่ร่วมกันด้วยธรรม คือเหตุผลเป็นเครื่องปกครองเชื่อมโยงย่อมมีความผาสุกเย็นใจ สามีก็มีเหตุผลเป็นสมบัติเครื่องดำเนิน ภริยาก็มีเหตุผลเป็นสมบัติเครื่องดำเนิน ลูก ๆ ต่างก็มีเหตุผลเป็นสมบัติเครื่องดำเนิน ไม่นำยาพิษคือความอยากแบบน้ำล้นฝั่งมาทำลายกัน ไม่นำความปล่อยตามใจชอบแบบไม่มีฝั่งไม่มีฝาเข้ามาทำลายกันครอบครัว ผัว–เมีย–พ่อ–แม่–ลูกเต้าเหล่ากอในครัวเรือนนั้น ๆ

ย่อมมีความผาสุกเย็นใจ สมกับมีสามีไว้เพื่อความอบอุ่นพูนผล เป็นต้นสกุลในครอบครัว มีภริยาไว้ เพื่อความปลอบโยน รบเร้าในความมีทุกข์ให้เกิดความมีผาสุกเย็นใจ มีบุตรธิดาไว้ เพื่อระบายคลายทุกข์มีความผาสุกและอบอุ่นในครอบครัว และ สมกับทุกคนมิได้มุ่งปรารถนาที่จะหาสามีมาทำลายหัวใจ และ สังหารทรัพย์สินที่มีอยู่ให้บอบช้ำและล่มจมไป และหาภริยามา ทำโทษโกรธกริ้วหิ้วกระเป๋าสมบัติที่สามีหามาได้วิ่งตามชายชู้ เพื่อเป็นหญิงบำเรอ จนสามีไม่มีเงินเหลือติดตัวพอได้เป็น ค่าเสบียงเลี้ยงลูก ๆ แม้เพียงบาทเดียว ลูกก็มิได้เป็นลูกวอดวาย ทำลายทรัพย์ของพ่อ–แม่ให้ล่มจมฉิบหาย ต่างฝ่ายต่างมีสมบัติ ธรรมในใจเป็นเครื่องบำรุงส่งเสริมน้ำใจซึ่งกันและกัน ครอบ ครัวผัว – เมียและลูกเต้าเหล่ากอครัวเรือนนั้น ๆ แสนสบายหาย กังวลห่วงใยเพราะไม่มีไฟภายในเกิดขึ้นเผาผลาญกัน ต่างคน ต่างมีความสุขความสำราญปราศจากความรำคาญเครื่องก่อกวน ต่าง ๆ ต่างคนต่างประกอบการงานตามหน้าที่ของตน ต่างคน

แสวงหารายได้มาค้ำจุนอุดหนุนครอบครัว สมบัติไม่มีทางรั่วไหลเข้าปากแร้งปากกา การจ่ายไปน้อยมากเพียงใดผลที่เกิดจากการจ่ายก็กระจายความสุขไปตลอดครอบครัว เมื่อต่างคนต่างมีธรรมเครื่องดำเนินทางความประพฤติไม่บิ่นเกลียวไปจากเหตุผล คือ ความถูกต้อง เรื่องทะเลาะกันก็ไม่มีความอยู่ดีกินดีก็มีทางดำเนินไปโดยสะดวก ผู้อุตส่าห์อบรมตนด้วยธรรมทางความประพฤติได้เพียงเท่านี้ ก็เห็นผลเป็นสุขอยู่ภทันตา สามีก็ไม่กริ้ว ภริยาก็ไม่โกรธ ต่างไม่แสวงหาโทษมาทับถมโจมตีกันด้วยเรื่องต่าง ๆ นี่คือสวรรค์ในครอบครัวแห่งเมืองมนุษย์เรา ท่านผู้ไม่เคยเห็นสรรค์วิมานบนสรรค์ ก็โปรดสนใจปฏิบัติตัวให้ถูกต้องตามคลองธรรมที่เหมาะกับฐานะของตน ท่านจะได้ชมสวรรค์วิมานในครัวเรือนของท่านเองที่เต็มไปด้วยเทวบุตรผู้มีใจเป็นธรรม เทวธิดาผู้มีใจเป็นทิพย์ คือสามีภรรยามีความรักสงวนกันเทิดทูนน้ำใจกัน เห็นอกเห็นใจกันว่าเป็นของมีค่ายิ่งกว่าเพชรนิลจินดา มอบความเป็นใหญ่ให้ครองด้วยความภาคภูมิใจตามหน้าที่ของแต่ละฝ่ายจะดำเนินไปตามหน้าที่ที่ชอบธรรมของตน ลูก ๆ ก็บอกนอนสอนง่ายไม่ดื้อดึงผ่าผืน

นี่แลคือแดนสวรรค์ในเมืองมนุษย์ แม้จะอยู่โลกเดียวกันกับสัตว์ผู้ไม่รู้จักบุญ – บาป – ดี – ชั่วก็แตกต่างกันราวฟ้ากับดิน เพราะมนุษย์เรามีคุณค่าอยู่ที่ความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ที่โลกถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด แม้เทวบุตร เทวธิดา อินทร์ พรหม อยู่บนสวรรค์ยังต้องกราบไหว้ท่านผู้มีศีลธรรม ดังมีในตำราว่าชาวเทพ ฯ ก็หมื่น ๆ แสน ๆ พากันเหาะลอยลงจากสวรรค์ชั้นต่าง ๆ มากราบพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่านในราตรีดึกสงัด ปราศจากกลิ่นไอมนุษย์ผู้เหม็นสาปไปด้วยความประพฤติที่น่ารังเกียจไม่ว่าแต่เทวดาเท่านั้น แม้มนุษย์ผู้มีศีลธรรมยังต้องรังเกียจ เมื่อทราบไว้อย่างนี้แล้วเราเองจะได้สำนึกตัวว่าถ้าเกิดเป็นเรากลายเป็นคนที่น่ารังเกียจทางความประพฤติต่อสังคมขึ้นมา ก็เท่ากับเราทำตัวเป็นกองมูตรกองคูณเพื่อสร้างความไม่สบายจมูกแก่เพื่อนมนุษย์ จัดว่าเราทำบาปกรรมหนักต่อหมู่ชน ซึ่งเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง แล้วจะได้ทำความพยายามลดละกรรมประเภทนั้นไม่ทำต่อไป เรื่องชั่วก็ยุติลงเอง ไม่กำเริบ

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ท่านพระอุดมสารโสภณ ไว้เป็นอย่างสูง ขอให้ท่านได้มีส่วนรับการกุศลในวิทยาทานอันล้ำค่านี้ด้วยทุกประการ.

แม่พิมพ์ : ส. เทคนิค 96 ถนนแพร่งนรา ศาลเจ้าพ่อเสือ นครหลวง ฯ โทร. 217801
พิมพ์ที่ : อักษรสยามการพิมพ์ 55/5 ตลาดบ้านพานถม บางลำพู นครหลวง ฯ
นายอรุณ รุ่งรุจิโรจน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2515 โทร. 825347